

Ο ιδιότυπος Ιερός Ναός της Παναγίας Αρχατού στο Φιλώτι

[Μητροπολιτικό Έργο](#) / [Ι.Μ. Παροναξίας](#)

Της Ειρήνης Βασιλάκη, Αρχαιολόγου

Ο βυζαντινός ναός της Παναγίας στην Αρχατό της νότιας Νάξου είναι ιδιότυπος. Βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του χωριού Άνω Σαγκρί και ανήκει στην ενορία Φιλωτίου. Αποτελείται από τον κυρίως ναό και δύο παρεκκλήσια εκατέρωθεν, που του δίνουν μια σταυρική διάταξη. Η νότια κεραία του σταυρού καλύπτει εγκαρσίως το κεντρικό μέρος πλαγίου κλίτους, δίνοντας την εντύπωση αρχικού ναΐσκου τύπου «μαυσωλείου».

Η κεντρική εκκλησία έχει εσωτερικές διαστάσεις 7 x 3.5 μέτρα περίπου και καλύπτεται με συνεπτυγμένο τρούλο στο μέσον. Ο νότιος ναός έχει διαστάσεις 7 x 2.5 μέτρα περίπου, δηλαδή έχει το ίδιο σχεδόν μήκος με τον προηγούμενο αλλά στενότερο πλάτος. Το βόρειο παρεκκλήσι είναι πολύ μικρότερο σε διαστάσεις. Στα ανατολικά του κυρίως ναού διαμορφώνεται ημικυκλική κόγχη διαμέτρου 2 μέτρων, ενώ αυτή του νότιου ναού είναι 1.65 μ. Η κόγχη του βόρειου ναΐσκου

ενσωματώνεται στον ανατολικό τοίχο. Η κάλυψη των παρεκκλησίων είναι καμαροσκεπής. Τα τρία κτίσματα επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω ευρύχωρων τοξοτών ανοιγμάτων που έχουν διανοιχθεί τόσο δυτικά όσο και ανατολικά (εικ. 1 Η ανατολική όψη του ναού εξωτερικά) (εικ. 2 Άποψη του τέμπλου του κυρίως ναού) (εικ. 3 Ο τρούλος εσωτερικά) (εικ. 4 Η είσοδος του νότιου ναού από ανατολικά).

Ο ναός αποκτά εξαιρετική σημασία απ' το πλήθος των τοιχογραφιών του και των επιγραφών του, μεταξύ των οποίων σημαντικότερη η κτητορική επιγραφή : «Έτους στϛηδ' ίνδ(ικτιώνος) ιδ' μηνί Σεπτ(εμβρίω) α' Δέ(ησις) του δούλου του Θ(εο)ύ Μυχα(ή)λ ιερέος του ζωγράφου», πράγμα που σημαίνει ότι ο ναός τοιχογραφήθηκε στα 1285/86 μ.Χ. (εικ. 5 - 7 Τμήματα του τοιχογραφικού διακόσμου όπως σώζονται σήμερα).

